Minoriteters mistillit er ikke motstand

Cecilie Kolflaath Larsen
Nasjonalt samisk kompetansesenter (NASAK)
cecilie.kolflaathlarsen@bufetat.no

Psykologen må forstå klientens historiske, kulturelle og erfaringsbaserte kontekst.

Forfatteren oppgir bruk av kunstig intelligens til språklig bearbeiding og strukturering i det innledende arbeidet med teksten. Forfatteren har fylt ut interessekonfliktskjema og oppgir ingen interessekonflikter.

Etter mange års erfaring som kliniker, veileder og foredragsholder for ansatte i barnevern, familievern, krisesentre og spesialisthelsetjenesten er min oppfatning at psykologer og andre fagpersoner lett kan forstå brukere som lite samarbeidsvillige eller lite motiverte når de gir uttrykk for mistillit.

For samer og andre minoriteter kan mistillit imidlertid være en rasjonell og erfaringsbasert respons, formet av historiske overgrep, marginalisering og strukturelle forhold som fortsatt påvirker livet deres i dag (Sannhets- og forsoningskommisjonen, 2023).

I et undervisningswebinar for familievern, barnevern og krisesentre i regi av Nasjonalt samisk kompetansesenter (NASAK) 12. mai 2026 spurte jeg deltakerne hva de forbandt med mistillit fra klienter. Svarene handlet i stor grad om frykt, avmakt, svik, usikkerhet og erfaringer med maktubalanse i møte med ulike tjenester og myndigheter. Deltakerne forstod med andre ord mistillit som en meningsfull respons på erfaringer og kontekst.

Samtidig erfarer jeg at denne forståelsen ofte utfordres når praksisfeltets tidsfrister, bekymringer og krav til handling melder seg. Da kan mistillit i stedet bli forstått som et individuelt problem hos klienten, fremfor som et uttrykk forankret i erfaringer, relasjoner og samfunnsmessige forhold. Viktige historiske, erfaringsbaserte og strukturelle forklaringer kan komme i bakgrunnen. For psykologer kan hvordan vi fortolker klientene, få betydning for hypotesedannelse, risikovurderinger, alliansebygging og valg av tiltak.

I denne teksten vil jeg belyse hvordan mistillit oppstår og kommer til uttrykk i møte med hjelpe-, behandlings- og velferdstjenestene, med særlig vekt på strukturell vold. Selv om jeg primært har skrevet for psykologer, er problemstillingene relevante for andre fagpersoner i ulike tjenester, herunder Nav, skole, barnevern og helsetjenester. Gjennom tre praksisnære kasus vil jeg illustrere hvordan mistillit kan forstås, hvordan den ofte individualiseres og mistolkes, og hvordan psykologer kan bidra til tillitsbygging i klinisk arbeid, veiledning og tverrfaglig samarbeid.

Kasus 1: Når mistillit går i arv

Marit (32) er alenemor til Daniel (8). Familien har samisk bakgrunn.

Marits mor vokste opp under fornorskningspolitikken. Fornorskningspolitikken var en statlig assimilasjonspolitikk som fra midten av 1800-tallet og frem til 1970- og 1980-årene hadde som mål å assimilere samer, kvener/norskfinner og skogfinner inn i den norske majoritetskulturen. Politikken

innebar blant annet begrensninger på bruk av minoritetsspråk og et press om å ta til seg norsk språk, kultur og identitet (Minde, 2005).

Marits mor gikk på internatskole på 1960- og 1970-tallet, hvor det var forbudt å snakke samisk. Brudd på forbudet ble møtt med korrigering og straff. Hun sluttet etter hvert å bruke språket, også utenfor skolen. Som voksen uttrykte hun at hun «lærte norsk, men mistet noe av seg selv».

Hun lærte aldri Marit å snakke samisk, og formidlet tydelige normer til henne: «Man involverer ikke systemet.» «Det er ikke trygt.» Marit vokste dermed opp uten kjennskap til det samiske språket og med en grunnleggende skepsis til offentlige tjenester.

Daniels lærere har over tid kjent på bekymring for ham. De vurderer ham som svært stille, han trekker seg unna voksne, svarer lite og unngår øyekontakt. Skolen inviterer Marit til en samtale for å forstå og kunne hjelpe sønnen hennes. Hun uteblir fra møtet hun blir invitert til. Ved andre innkalling møter hun, men hun gir korte svar, blir stille ved spørsmål og reagerer negativt på flere av spørsmålene. Lærerne oppfatter Marit som avvisende og lite samarbeidsvillig. Deres bekymring for Daniel øker, og de sender bekymringsmelding til barnevernet. Når barnevernet tar kontakt, svarer Marit: «Jeg vet hva dette er. Dere finner alltid noe.»

Lærerne tolker hennes tilbakeholdenhet som tegn på manglende samarbeid. Tolkningen forsterker bekymringen de har for Daniel.

En meningsfull respons

Familiens situasjon kan forstås ut fra flere perspektiv. Dersom historiske forhold tas i betraktning, kan Marits mistillit og tilbakeholdenhet gi mening i lys av fornorskningspolitikken og konsekvensene den har hatt for tap av språk, identitet og tillit til offentlige myndigheter. Videre kan mistilliten forstås ut fra et intergenerasjonelt perspektiv i den forstand at den kan være overført fra morens erfaringer, og slik ha bidratt til Marits grunnleggende forståelse av systemet som potensielt farlig.

I tillegg til Marits egne erfaringer kan hennes unngåelse eller avvisning forstås som kulturelt betinget forsiktighet i møte med makt, eller som beskyttelsesstrategier utviklet gjennom erfaringer med å bli misforstått. Stillheten hennes kan også handle om respekt for autoriteter eller at verbal kommunikasjon er mindre utbredt i hennes minoritetskulturelle kontekst.

Når de ovennevnte perspektivene tas med i forståelsen av Marit, fremstår hennes atferd ikke som motstand, men som en meningsfull reaksjon på opplevd risiko, og/eller en kulturelt lært respons.

Kasuset er ment å vise hvilket ansvar psykologer som arbeider i barnevernet eller veileder barnevernsansatte, har for å utforske alternative forståelser av foreldres tilbakeholdenhet og skepsis før en konklusjon om manglende samarbeid trekkes. Psykologen kan bidra med hypoteser om hvordan historiske erfaringer, minoritetsstatus og intergenerasjonelt overførte erfaringer med myndigheter kan påvirke foreldres forventninger til barnevernet. En sentral oppgave blir å hjelpe ansatte med å skille bekymringsfulle forhold hos barnet fra foreldrenes mistillit til tjenesten, slik at kulturelt og historisk betinget forsiktighet ikke feiltolkes som omsorgssvikt eller «lav motivasjon og endringsvilje».

Illustrasjon: Kine Kjær

Strukturell vold i fortid og nåtid

Begrepet strukturell vold viser til hvordan systemer, praksiser og samfunnsstrukturer kan skade eller marginalisere grupper – med og uten en eksplisitt intensjon (Galtung, 1969). Det handler med andre ord ikke bare om intendert, direkte og synlig vold, men om måtene samfunnets organisering og institusjoner kan bidra til systematisk ulikhet og skade på, selv om de involverte aktørene ikke har til hensikt å skade (Kyllingstad, 2023).

I noen sammenhenger er vold lett å få øye på, eksempelvis der minoriteter undertrykkes, kontrolleres og overvåkes i autoritære stater. Fornorskningspolitikken i Norge er et godt eksempel på strukturell vold som i ettertidens lys er tydelig for oss. Gjennom blant annet forbud mot samisk språk i skolen, internatskoler som skilte barn fra familiene, og sterke assimileringskrav ble samisk språk, kultur og identitet systematisk undertrykt (Minde, 2005; Sannhets- og forsoningskommisjonen, 2023). Politikken var en form for kulturell og psykisk vold med omfattende konsekvenser for individ og samfunn, herunder tap av språk, internalisert skam og svekket tillit til myndigheter (Minde, 2005; NOU 2016: 18).

I dag er strukturell vold sjelden like synlig her i Norge. Den skjer ikke som eksplisitt undertrykking, men eksisterer like fullt, mer subtilt og vanskeligere å identifisere. Strukturell vold kan i dag være innbakt i systemer som ikke tar høyde for mangfold, som er bygget på majoritetens normer, eller som benytter standardtiltak utviklet for majoriteten. Den kan ligge i systemer som ikke registrerer samisk tilhørighet og i liten grad undersøker minoriteters erfaringer, eller tilkjennegi seg som holdninger som fortolker mistillit som motstand (Døving, 2022).

I psykologers praksis kan strukturell vold forekomme som ubevisste og systemiske praksiser som kan ha skadelig virkning for enkeltpersoner og grupper, slik kasusene i denne teksten illustrerer. Når kulturelle forskjeller overses eller ikke anerkjennes, risikerer systemene og tjenestene vi arbeider innenfor, å reprodusere ulikhet og favorisere majoritetskulturen, uten at vi oppdager at det skjer, eller forstår hvordan det påvirker minoritetspersonene vi møter. Ved å sette oss mer inn i hvordan strukturell vold kan forekomme, om enn i «bakgrunnen» av vår virksomhet, blir vi bedre i stand til å få øye på den, forstå hvordan den virker, og hvorfor enkelte brukere reagerer som de gjør. Et nyttig bidrag i det terapeutiske arbeidet er blant annet Blindseth og Cloos Olsen (2026) sin modell for kompetanse på urfolksperspektiver, som kan brukes i samtaleterapi med samer i Norge. De viser hvordan psykologer bør tilegne seg nyansert kunnskap om strukturell vold mot urfolk, bevissthet rundt egen tilhørighet, kultur og makt, samt gjøre konkrete aktiviteter for å tilby likeverdige tjenester til den samiske befolkningen.

Når mistillit individualiseres

Jeg tror det er viktig at vi som fagpersoner er oppmerksomme på at klienter vi møter, enten det er i spesialisthelsetjenesten, kommunen, på familievernkontoret eller gjennom sakkyndige utredninger, kan oppleve hjelpesystemet som utrygt, selv om intensjonene våre er gode. Ettersom mange psykologer representerer majoriteten i samfunnet, er det fort gjort å ta majoritetsforståelser for gitt og glemme at virkeligheten kan se ulik ut fra et annet ståsted.

Eksempelvis kan vi forvente åpenhet fra brukeren uten å adressere mulig mistillit og usikkerhet, vi kan tolke stillhet som motstand eller unnvikelse, eller glemme å tydeliggjøre rammer og konsekvenser av utredninger, samtaler og tiltak. Når brukerne da reagerer negativt eller uventet på våre initiativ, kan våre fortolkninger av dem og måten vi responderer på dem, i sin tur føre til ytterligere mistillit til oss – og vi befinner oss i en uheldig sirkel hvor systemet vi er en del av, reproduserer mistillit.

Psykologer som oppnår en dypere forståelse for pasienter med ulik kulturell bakgrunn, etablerer en sterkere allianse, noe som kan bidra til en mer virksom terapiprosess (Jalali-Moghadam & Nord, 2023). Like viktig er det faktum at bevissthet rundt makt, privilegier, egen posisjon og kulturelle forskjeller er essensielt for å tilby likeverdige tjenester.

I et stadig mer mangfoldig samfunn er det viktig at vi husker på at dynamikkene ikke bare spiller seg ut i historisk sammenheng eller blant urfolk. De gjelder også for nyankomne minoritetsgrupper i Norge, som også bærer på erfaringer og forventninger vi ikke uten videre forstår eller er bevisste på. Ngo et al. (2024) finner at norskfødte med innvandrerforeldre kan erfare psykologisk behandling som er preget av mistillit og frykt for negative reaksjoner dersom mistilliten skulle blitt tatt opp. Hassel (2022) beskriver hvordan skeive flyktninger som ikke tør å snakke om seksuell legning i asylintervju, feilaktig blir vurdert som mindre troverdige. Jeg mener vi risikerer å gjøre mange feilslutninger om vi ikke er bevisst på den mistilliten som finnes blant mange minoriteter i samfunnet vårt.

Kasus 2: Når erfaringer overføres

Sara er i begynnelsen av 30#årene, har kort botid i Norge og oppsøker krisesenter etter oppfordring fra en nabo. Hun har ikke planlagt å dra dit selv og har begrenset kunnskap om hva et krisesenter er, eller hvilke konsekvenser et slikt opphold kan få. I den første kontakten uttrykker hun først og fremst behov for et sted å være for natten.

Sara har minoritetsbakgrunn og bærer med seg erfaringer fra opprinnelseslandet, hvor kontakt med offentlige myndigheter var forbundet med kontroll, sanksjoner eller tap av rettigheter. Erfaringene preger forventningene hun har til hjelpeapparatet også i en norsk kontekst.

På krisesenteret fremstår Sara stille og tilbakeholden. Hun svarer kort på spørsmål, sier ofte «jeg vet ikke» og følger nøye med på hva de ansatte skriver og sier. Hun stiller få egne spørsmål, nikker når hun får informasjon, men ber sjelden om utdyping. Allerede etter to dager gir hun uttrykk for at hun ønsker å reise hjem igjen, og avslår videre oppfølging. Når ansatte utforsker hvorfor, sier hun blant annet: «Dette kan bli en sak» og «Jeg vil ikke miste barna mine».

Uten tilstrekkelig oppmerksomhet på strukturelle og relasjonelle forhold kan Saras væremåte bli forstått som ambivalens eller manglende vilje til endring. Når hennes erfaringer med sosial ulikhet, avhengighet og begrensede handlingsmuligheter tas i betraktning, kan væremåten i stedet forstås som strategier utviklet for å håndtere vedvarende belastninger og usikkerhet.

Med tanke på hvilke erfaringer Sara har med seg fra opprinnelseslandet, kan hun forbinde hjelpeapparatet med kontrollerende myndigheter hvor ulike instanser bruker informasjon mot henne. Hun kan derfor være redd for å åpne seg overfor ansatte på krisesenteret fordi hun er redd for å miste kontroll over informasjonsflyten, ikke forstår forskjellen mellom ulike tjenester eller fordi hun frykter innblanding fra barnevernet. I tillegg kan hun ha hatt erfaringer med diskriminering, rasisme eller subtile former for ekskludering i det norske samfunnet, noe som har gjort henne mer på vakt overfor offentlige instanser, og forsterket forventningen om ikke å bli forstått eller tatt på alvor.

Saras ønske om å avslutte oppholdet kan dermed være en måte hun prøver å begrense mulig skade på seg selv og eget liv på, heller enn at hun ikke vil ha hjelp. Det ser kanskje ut som tilbaketrekning eller avvisning, men psykologisk sett kan det omhandle at systemet føles uforutsigbart og farlig for henne. I lys av det kan hennes reaksjoner vurderes som en form for beskyttelsesstrategi.

Kasus 3: Når privat- og familieliv er i spill

Amina og Hassan oppsøker familievernet etter initiativ fra Amina. Amina er motivert for hjelp og ønsker støtte til å håndtere økende konflikter i parforholdet, særlig knyttet til barneoppdragelse. Hassan er mer skeptisk til tilbudet. Allerede før første time spør han om familievernet er en offentlig tjeneste, om det føres journal, og om informasjon kan deles videre. I samtalen fremstår han anspent, årvåken og alvorlig.

Hassan har minoritetsbakgrunn og bærer med seg erfaringer fra kontekster der kontakt med offentlige myndigheter har vært forbundet med fare og alvorlige konsekvenser for familien. Som barn opplevde han at faren ble arrestert og utsatt for mishandling etter å ha utfordret lokale myndigheter. Erfaringene har bidratt til en vedvarende forventning om at personer med makt representerer en potensiell trussel, også i møte med hjelpetjenester. Særlig når det gjelder tjenester som berører familieliv og barn. For Hassan er skillet mellom politi, forvaltning og hjelpetjenester ikke nødvendigvis like tydelig som hjelpere i Norge kan ta for gitt at det er. Han kan oppfatte at ulike hjelpere og myndighetspersoner tilhører det samme systemet, og at informasjon kan utveksles, deles videre og gi konsekvenser for familien. En psykolog ansatt i det offentlige kan dermed sees på som en fare.

I timen svarer Hassan kort på spørsmål. Når psykologen inviterer til åpenhet om konflikter i hjemmet, sier han: «Dette vil vi ikke snakke om med fremmede.» Når psykologen understreker betydningen av åpenhet for å kunne hjelpe, trekker Hassan seg ytterligere tilbake. Intervensjonen forsterker hans opplevelse av press og bekrefter en forventning om at sensitiv informasjon kan bli brukt på måter han ikke har kontroll over.

Dersom psykologen ikke tar høyde for Hassans erfaringer, forventninger og kulturelle normer om å holde familieanliggender privat, kan hans reservasjon mot åpenhet forstås som motstand heller enn en måte å beskytte seg selv og sine nærmeste på.

Flere hypoteser samtidig

I begge eksemplene ovenfor opplever både Sara og Hassan åpenhet som risikabelt, heller enn som en forutsetning for hjelp. Kasusene er ment å illustrere at det som fremstår som motstand, kan handle om forsøk på å opprettholde kontroll eller forhindre inngripende vurderinger, dokumentasjon og tiltak.

Dette betyr ikke at reaksjoner og atferd hos personer med minoritetsbakgrunn nødvendigvis må forstås ut fra kulturelle eller strukturelle forhold. De kan også være uttrykk for individuelle psykologiske prosesser, relasjonelle erfaringer, psykiske helseutfordringer eller begrenset motivasjon for endring. Psykologens oppgave er imidlertid ikke å låse seg til én forklaringsmodell, men å undersøke og vurdere flere plausible hypoteser (van der Weele & Karlsen, 2021). Å holde ulike hypoteser oppe, samtidig, kan bidra til mer presise kliniske formuleringer, styrke den terapeutiske alliansen og legge grunnlag for bedre intervensjoner. Det er et ansvar psykologer kan og må ta.

Mistillit i tall og erfaringer

Flere undersøkelser viser at tillit til staten og offentlige institusjoner varierer mellom minoritetsgrupper og mellom ulike typer tjenester. Blant personer registrert i Sametingets valgmanntall oppga 58 % at de hadde ganske liten eller svært liten tillit til at norske myndigheter tar hensyn til samiske interesser og rettigheter (Knutsen & Aslaksen, 2023). Samtidig dokumenterer forskning omfattende erfaringer med diskriminering. I undersøkelsen SAMINOR 2 rapporterte 50,8 % av personer med sterk samisk tilhørighet at de hadde opplevd diskriminering, mot 14,3 % blant ikke-samer (Hansen et al., 2016).

Blant personer med innvandrerbakgrunn viser undersøkelser at mange uttrykker særlig skepsis til tjenester som virker å være kontrollerende eller sanksjonerende, herunder barnevernet (Ipsos, 2018). Barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert som mottakere av barnevernstiltak sammenlignet med barn uten innvandrerbakgrunn (Dyrhaug & Haugstveit, 2024). Overrepresentasjonen innebærer at mange familier med minoritetsbakgrunn har hyppigere og mer inngripende kontakt med en statlig instans som forvalter betydelig makt over familieliv og foreldreroller. Psykologer må derfor være særlig oppmerksomme på hvordan erfaringer med myndigheter og hjelpeapparatet kan påvirke den terapeutiske alliansen, og utforske hva skepsis og tilbakeholdenheten kan handle om.

For samiske barn er bildet annerledes, men like fullt problematisk. Samisk tilhørighet registreres i liten grad i offentlige systemer, noe som innebærer at samiske barn usynliggjøres i statistikken (Sannhets# og forsoningskommisjonen, 2023). Mangelen på data henger sammen med historisk misbruk av etniske registreringer under fornorskningspolitikken, men står i dag i veien for at samiske erfaringer fanges opp i forskning og utvikling av tjenester. Psykologer som arbeider klinisk, bør aktivt utforske hva samisk språk, identitet, historie og tilhørighet betyr i den enkeltes liv, fremfor å legge til grunn at slike forhold er irrelevante. I tillegg kan psykologer bidra til at samiske erfaringer etterspørres, dokumenteres og inkluderes i tjenesteutvikling, forskning og fagutvikling.

Når enkelte grupper har hyppig kontakt med barnevernet, mens andre i mindre grad synliggjøres i statistikk og tjenesteutvikling, kan viktige erfaringer og perspektiver forbli underbelyst. Dette betyr

ikke at tjenesteutøvelsen nødvendigvis blir feil, men det kan påvirke hvilke spørsmål psykologer stiller, hvilke forklaringer som fremstår sannsynlige, og hvilke tiltak som vurderes som hensiktsmessige. Når enkelte erfaringer er svakt representert i kunnskapsgrunnlaget, øker risikoen for at klienters reaksjoner forstås gjennom majoritetssamfunnets referanserammer alene. Psykologer må derfor undersøke om kulturelle, historiske og minoritetsrelaterte erfaringer har betydning for den aktuelle problemstillingen de møter på, enten det er i terapeutisk arbeid, gjennom foreldreveiledning eller som veiledere for andre fagpersoner.

Hva bygger tillit?

Å bygge tillit der det finnes mistillit, handler ikke om å fjerne skepsis, men om å tåle den. Mistillit kan ikke korrigeres bort. Jeg mener den må forstås som en meningsfull respons på erfaringer, maktforhold og kontekst.

Et viktig første steg er å anerkjenne mistilliten eksplisitt. Vi psykologer kan alminneliggjøre skepsisen og si noe om at den er forståelig i lys av de erfaringene og forventningene personen foran oss har med seg. På den måten kan vi redusere spenning og åpne for dialog. En slik tilnærming krever at vi som representerer hjelpeapparatet, er ydmyke og klar over at vi kan ha med oss holdninger og blindsoner som påvirker hva vi legger merke til, tolker og reagerer på. Gode intensjoner er ikke alltid tilstrekkelig for å forhindre utilsiktet skade.

Videre er det avgjørende å være bevisst maktasymmetrien mellom hjelper og bruker (Jalali-Moghadam & Nord, 2023). Psykologer i offentlige tjenester forvalter kunnskap, definisjonsmakt og beslutningsmyndighet som kan få store konsekvenser for den enkelte. Hvis vi er tydelig på egen rolle, mandat og begrensninger, kan det bidra til å gjøre relasjonen mer forutsigbar og mindre truende.

Vi kan ikke forvente at brukere skal ha tillit til oss allerede ved første treff. Personer med erfaringer preget av kontroll, diskriminering eller inngripende statlig praksis kan trenge tid før relasjonen føles trygg. Å tåle å ikke bli umiddelbart stolt på er en viktig del av psykologenes profesjonelle praksis. Noen ganger kan det være tillitsbyggende at vi gir eksplisitt uttrykk for at vi forstår at de trenger tid til å gjøre seg nye, korrigerende erfaringer med oss.

Transparens er et viktig element i vårt arbeid. Mange konflikter kan oppstå når prosesser, vurderinger og konsekvenser i hjelpeapparatet fremstår uklare for brukeren. Å forklare hva som skjer, hvorfor det skjer, og hva informasjon brukes til, kan bidra til å redusere opplevelsen av skjult agenda og uforutsigbarhet. Det er vi som har ansvar for å gjøre det klart for den som sitter foran oss, hva vi gjør, hvorfor vi gjør det, og hva følgene kan bli. Dette ansvaret er særlig viktig å ta når klientene selv ikke nødvendigvis kjenner systemet eller sine egne rettigheter.

Til sist krever tillitsbygging kunnskap om hvordan historiske overgrep, assimilering, diskriminering og andre former for strukturell vold fortsatt kan prege møter med offentlige tjenester i dag. Uten denne forståelsen kan mistillit fremstå irrasjonelt, mens den i realiteten kan være basert på erfaringer og systemer som fortsatt virker diskriminerende.

Mistillit er ikke motstand

Mistillit til offentlige tjenester er ikke tilfeldig og oppstår ikke i et vakuum. Som psykologer arbeider vi med klienter i vanskelige livssituasjoner, enten direkte gjennom klinisk virksomhet eller gjennom veiledning og undervisning av annet personell. Vi har en viktig rolle når det gjelder å forstå hvordan klientene påvirkes av erfaringene de har gjort seg med ulike offentlige institusjoner tidligere i livet, og

når det gjelder forventningene og frykten de kan kjenne på i kontakten med hjelpeapparatet. Mistillit bor ikke nødvendigvis i enkeltindividet, men springer ut av erfaringer, relasjoner og strukturer. Vi må huske på at det ikke er vår intensjon som avgjør om vi skaper tillit, men hvordan vi blir opplevd – i lys av hva mennesket bærer med seg frem til oss.

Referanser

Blindseth, L. & Olsen, S. C. (2026). Urfolksperspektiver i samtaleterapi – en modell for behandleren. *Tidsskrift for Norsk psykologforening, 63*(1), 9–14. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as12ae-Urfolksperspektiver-i-samtaleterapi-en-modell-for-behandleren

Dyrhaug, T. & Haugstveit, F. V. (2024, 24. april). *Mer vanlig med barnevernstiltak blant barn og unge med innvandrerbakgrunn*. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/artikler/mer-vanlig-med-barnevernstiltak-blant-barn-og-unge-med-innvandrerbakgrunn

Døving, C. A. (Red.). (2022). *Rasisme: Fenomener, forskning, erfaringer.* Universitetsforlaget.

Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, *6*(3), 167–191. https://doi.org/10.1177/002234336900600301

Hansen, K. L., Minton, S. J., Friborg, O. & Sørlie, T. (2016). Discrimination amongst Arctic Indigenous Sami and Non-Sami Populations in Norway: The SAMINOR 2 Questionnaire Study. *Journal of Northern Studies, 10*(2), 45–84. https://doi.org/10.36368/jns.v10i2.847

Hassel, A. (2022). Skeive flyktninger – en dobbel minoritet. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, *59*(12), 1112–1116. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2022as11ae-Skeive-flyktninger-en-dobbel-minoritet

Ipsos. (2018). *Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Tillit_til_barnevernet_blant_personer_med_innvandrerbakgrunn.pdf

Jalali-Moghadam, N. & Nord, J. (2023). Kulturell kompetanse som terapeutisk verktøy. *Tidsskrift for Norsk psykologforening, 60*(6), 359–367. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2023as05ae-Kulturell-kompetanse-som-terapeutisk-verktoy

Knutsen, V. M. & Aslaksen, E. A. (2023, 7. september). *Seks av ti samer har liten tillit til regjeringen: Ikke særlig overraskende*. NRK Sápmi. https://www.nrk.no/sapmi/seks-av-ti-samer-har-liten-tillit-til-regjeringen_-_-ikke-saerlig-overraskende-1.17372835

Kyllingstad, J. R. (2023). *Rase: En vitenskapshistorie.* Cappelen Damm.

Minde, H. (2005). Fornorskninga av samene – hvorfor, hvordan og hvilke følger. *Gáldu Čála – Tidsskrift for urfolks rettigheter, (3).* https://www.nb.no/items/1ea98054812b0d539bb690d977053945?page=1

NOU 2016: 18. (2016). *Hjertespråket – forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk.* Kommunal- og distriktsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-18/id2515222/

Ngo, V., Løkkeberg, A. G. & Hjeltnes, A. (2024). Norskfødte med innvandrerforeldres erfaringer i psykologisk behandling: en kvalitativ studie. *Tidsskrift for Norsk psykologforening, 61*(5), 306–314. https://doi.org/10.52734/DJXJ1891

Sannhets- og forsoningskommisjonen. (2023). *Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med fornorskningspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner* (Dokument 19 (2022–2023)). Stortinget. https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2022-2023/dok19-202223.pdf

van der Weele, J. & Karlsen, K. (2021). *Analyse i komplekse barnevernssaker – fra magefølelse til kritisk tenkning.* Gyldendal.

Publisert: 02.11.2026, Tidsskrift for Norsk psykologforening.